

NÅGRA ANMÄRKNINGAR OM DEN SVENSKA DOMARENS
INAMOVIBILITET.

INBJUDNINGSSKRIFT

TILL DEN HÖGTIDLIGHET

HVARMED

PROFESSORN I GREKISKA SPRÅKET OCH LITTERATUREN

DOCTOR **CARL AUGUST WALBERG**

KOMMER ATT I EMBETET INSTÄLLAS

AF

KONGL. CAROLINSKA UNIVERSITETETS

RECTOR.

LUND,

TRYCKT UTI BERLINGSKA BOKTRYCKERIET,
1870.

Digitized by the Internet Archive
in 2026

https://archive.org/details/IA41552409_0088

Några anmärkningar om den Svenske Domarens inamovibilitet.

Man har med rätta bland den medborgerliga frihetens grundvalar räknat domarens oberoende, hans oafhångighet af andra bud och befallningar, än sådana, som äro uttalade i de gällande lagarne, hvilka af honom skola tillämpas och utgöra rättesnöret för hans görande eller låtande vid lagskipningen. Det säger sig sjelft, hvad värde, juridiskt att tala, alla ett fritt folks heligaste rättigheter, äfven om dessa vore än så väl i lagar beskrifna och försäkrade, skulle i verkligheten ega, om lagtillämparen vore en beroende, osjelfständig person, som icke *vågade* att döma rätt, eller en med godtycklig makt utrustad, sjelfrådigh herre, som strafflöst kunde gifva vika för frestelser att icke *vilja* döma rätt. Uti domarens oberoende, rätt förstådt, måste fördenskill inbegripas äfven det, att han icke får sjelf stå öfver lagen. Han bör hvarken vara ställd *öfver* eller *utanför* lagen, utan *under* den och ingen annan. En känd författare (*Royer-Collard*) yttrar i detta afseende några ord, hvilka vi i fri öfversättning tillåta oss att återgifva. "Om regeringen, som å statens vägnar har uppdraget att utnämna domaren, till detta embete kallar en medborgare, säger hon i och med detsamma: lagens skipare vare lidelsefri som lagen sjelf. Passioner af alla slag skola bestorma dig, men låt dem aldrig störa din själ. Om mina egna förvillelser, intryck, hvilka tränga sig på mig och för hvilka man har svårt att taga sig till vara, förleda mig till orättfärdiga befallningar, så lyd icke dessa befallningar, stå emot mina lockelser, stå emot mina hotelser. Sätter du dig till doms, så låt icke fruktan, icke hopp bo i ditt hjerta, Var lidelsefri som lagen." Domaren svarar: "Jag är blott en svag människa och du fordrar af mig det öfvermenschliga. Du är mäktig och jag är blott alltför svag. Jag måste i denna olika strid ligga under. Du skall misskänna mina grunder till ett motstånd, som du i dag gör till en lag för mig, och du skall bestraffa detsamma. Jag kan icke höja mig öfver mig sjelf, om du icke på samma gång skyddar mig mot mig sjelf såväl som mot dig. Kom då min

"svaghet till hjälp; befria mig från fruktan och hopp; tillförsäkra mig min domare-plats tills jag blir öfvertygad om att hafva varit en förrädare mot de pligter, du pålägger mig." Statsmakten dröjer, det ligger i maktens natur att endast efter långt betänkande afhända sig något af sin förmåga att vid alla tillfällen sätta sin vilja igenom. Ändtligen, genom erfarenheten upplyst om sitt eget sanna intresse, säger han till domaren: "Du skall vara oafsättlig (inamovibel)." — Det är häri, i denna domarens *inamovibilitet*, det lagbundna samhället funnit den förnämsta garantien för lagskipningens samvetsgranna utöfning och domarens oberoende gentemot andra makter inom samhället, på samma gång man derjemte och såsom skydd mot ett domaregodtycke i allmänhet, framkalladt af hvilka bevekelsegrunder det än månne vara, ställt domaren under laga ansvar för det sätt, på hvilket han sköter sitt kall. Han måste kunna befordras till näpst, om han pröfvas af en eller annan orsak hafva brustit i uppfyllandet af sina pligter. Men äfven detta måste då ske inför och af oberoende och ansvariga domare och i laga ordning och efter gifven lag, det säger sig sjelft, om icke det högt värderade oberoendet på den vägen skall försvinna.

Det är en i vårt fädernesland från långliga tider tillbaka stadgad grundsats, att domaren skall vara inamovibel; den finnes erkänd här redan under femtonde århundradet, hvarom K. Christoffers försäkran 1444 och Calmare-Recess 1483 bära vittne, och man finner den alltjemt sedermera vidhållen. Domaren får icke afsättas, "med mindre han för rätta ifrån sitt embete lagligen dömd blir," heter det t. ex. i K. Gustaf II:s försäkran, och vår gällande grundlag (R. F. §. 36) bjuder, som känt är, att "de som bekläda domarembeten, så högre som lägre — — — kunna icke, utan medelst ransakning och dom, ifrån sina innehafvande sysslor af Konungen afsättas, ej heller, utan efter egna ansökningar, till andra tjänster befordras eller flyttas." Denna lag innehåller både, att domaren är i nyssnämnda mening *oberoende*, och att han är *ansvarig*, kan medelst ransakning och dom — men också endast dymedelst — ifrån sin innehafvande syssla afsättas: båda de momenter, hvilka vi nyss antydt såsom de hufvudsakligaste vid betraktande af domaremaktens ställning inom samhället ¹⁾.

¹⁾ I förbigående vilja vi påpeka en mindre lyckad redaction af sjelfva lagbudet, hvilken brist väl icke är af någon särdeles betydelse, men ej borde finnas, då bokstaflig tolkning och tillämpning af grundlagen är så strängt stadgad. Det hade varit bättre, om *Konungen* der icke varit nämnd. Ännu har det dock icke fallit någon in att på allvar sätta ifråga en sådan tolkning af 36 §. R. F., att *andra* myndigheter än Konungen skulle enl. samma lagrum vara oförhindrade att extrajudicialiter behandla domaren. Men under den, någon gång hetsiga striden angående rätta tolkningen af 28 §. R. F. (i religionsfrihetsfrågan) saknades icke exempel på en liknande absurd juridisk exegetik. Representationens makt med afseende på domarens till- eller afsättande är vederbörligen stäckt genom 90 §. R. F.

Men der stadgas derjemte, att domare icke kunna, "utan efter egna ansökningar till andra tjänster befordras eller flyttas"; och innan vi öfvergå till de mera speciela anmärkningar vi funnit skäl nu framlägga mot inamovibilitetstheoriens genomförande i vårt fädernesland, vilja vi först med några ord vidröra en åsigt, hvilken inom den lärda världen vunnit förespråkare, och hvilken i viss mon står i strid med sist citerade bud ur vår grundlag. Det är för hvar och en lätt iögonfallande, huru nära detta grundlagsbud sammanhänger med inamovibilitetens teori, sådan denna från gammalt upplättats såväl i vårt land som i andra länder. Det är också icke från den sidan man angriper grundsatsen, att domaren icke mot sin vilja får befordras eller flyttas till annan tjänst. Man har angripit den såsom alltför inskränkt, otillfredsställande, om man nemligen vill af inamovibiliteten skörda alla dess goda frukter, vill göra den till en full sanning och en tillräcklig garanti mot konungamakts obehöriga inverkan på domaremakten. *Inamovibilitet*, invänder man, såsom likbetydande med *oafsättlighet*, må väl erkännas vara en garanti för domaren mot den makt-egande i så måtto, att domaren är försäkrad om att icke mot sin vilja, utan rangsakning och dom mista den plats, han redan har, och de förmoner, dermed äro förenade, äfven om han skulle göra sig misshaglig för dem, som makten hafva. Men saken har äfven en annan sida, som icke får förbises. "Que le magistrat n'ait rien a craindre du pouvoir, c'est une grande garantie; mais les Anglais ne l'ont pas trouvé suffisante: ils veulent en outre que le magistrat n'en puisse rien espérer. Les moeurs anglaises placent le juge dans une sphère superieure: ni la crainte ni l'espoir, les deux aiguillons de la vie humaine, ne peuvent atteindre jusqu' à lui. Une fois assis sur son siège il sait qu'il y mourra. Le problème a résoudre est d'assurer à la magistrature une indépendance suprême. Nulle influence politique ne doit entrer dans le sanctuaire. La justice ne relève que d'elle-même; elle n'est pas une dépendance, mais une part de la souveraineté. L'assemblée constituante crut assurer la parfaite liberté du pouvoir judiciaire en décidant, que la justice serait rendue par des juges élus à temps par le peuple. C'était un mauvais système. Pour échapper à influence royale on versait du côté opposé. On faisait du juge un serviteur du peuple et de l'opinion. En outre on oubliait que, dans une société telle que la notre, juger est un état qui demande de longues études et une experience de toute la vie"; så yttrar sig *Laboulaye* (*Le parti liberal*, 5 ed. 1864) och *Benj. Constant* (*Commentaire sur Filangieri*) anser att "dès qu'il y a possibilité d'avancement l'inamovibilité est illusoire." Det måste erkännas, att så länge regeringen har i sin hand makten att till höga, inbringande och ansedda platser befordra domare såväl som andra, har hon ock ett medel, som *kan* af henne missbrukas till

lockelse, tubbande och förförelse, och för hvilket vapen en karakterssvag, ärelysten eller vinningslysten domare kan falla offer, samt att följaktligen *en* frestelse mindre vore i en sådan domares väg, om han en gång för alla vore förhindrad att kunna komma i åtnjutande af dylika förföriska belöningar för sin medgörlighet. Men vi kunna för öfrigt icke instämma i de åsigter, hvilka nyssanförda författare hylla. Det är omöjligt att undanrödja alla frestelser till fall för den menskliga svagheten. Att vilja betaga regeringen alla medel att för sig och sina önsknningar vinna undersåter, vore, synes oss, nära nog detsamma som att vilja betaga henne all makt, att göra henne svagare än som kan stå väl tillsammans med de fordringar, samhället har och bör hafva på henne i olika riktningar.

Det synes oss vara en alltför långt sträckt omsorg för bevarandet af domarens moralitet, när man vill på *det* sättet hindra honom att taga mutor, att man söker hindra andra — här regeringen —, som möjligen vilja muta honom, att ega och besitta något, hvilket skulle kunna blifva en frestelse för domaren. Det är dessutom att alltför ensidigt betrakta saken, när man blott fäster sig vid den fara för domarens heder, som förmenas ligga deri, att han vet sig kunna af regeringen söka och erhålla en bättre eller mera framstående plats i samhället än den han engång erhållit. Från en annan sida sedt, kan man med all rätt sätta i fråga, om icke en dylik inamovibilitet skulle kunna verka menligt i så fall, att derigenom lades hinder i vägen för regeringen att till öfverordnade domareplatser eller andra embeten kalla och befordra den mera framstående, bepröfvade skickligheten och erfarenheten. Och huru skulle dessutom på ett tillfredsställande sätt i allmänhet dugligheten för de högre domareplatserna ådagaläggas, om icke på lägre domareplatser? Och om man, såsom i England, låter regeringen *inom domareplatsernas* område behålla detta förment farliga vapen, makten att befordra eller utnämna från lägre till högre tjänster, då är ju i alla fall sjelfständigheten, domareoberoendet i fara, enligt förutsättningen för systemet. Likaledes vore det helt visst oklokt att låta fruktan för möjligt missbruk aflysa ett bruk, som i många viktiga afseenden torde böra betraktas som ett godt, det nemligen att genom hopp om och möjligheten af befordran, utmärkelse, belöning framkalla håg och lust hos dugligheten att vilja göra sig bemärkt genom nit och ådagalagd förmåga. *Laboulaye*, som emellertid sjelf talar om "*la crainte*" och "*l'espoir*" såsom "*les deux aiguillons de la vie humaine*," tycks likväl här endast tänka på dem såsom en drifkraft till det onda, glömmande dessa häfstängers *magna vis in utramque partem*. Är domaren samvetsgrann och duglig, har staten gjort nog för att försäkra sig om att han skall skipa rättvisa efter bästa förstånd, när den skyddar honom för allt slags hämnd från de dömdes eller intresserades sida, hvilket här vill

säga: gör honom oberoende af regeringens eller folkets maktspråk. Är åter domaren mindre nogräknad om medlen för att vinna något bisyfte, nog har då regeringen oräkneliga utvägar att locka en sådan från pligtens väg, äfven utan den, som anses ligga i dess rätt att befordra domaren till högre eller bättre sysslor. Vår Svenska domarecorps har hittills vetat att försvara och bevara sitt anseende för omutlig rätt-rådighet, oaktadt regeringen egt och eger rätt och makt att befordra domaren "efter hans egen ansökning." I England, der dock ifrågavarande åsigt om inamovibiliteten är i ganska stor utsträckning hyllad och inom lagstiftningen gällande med afseende på de i sträng mening s. k. *Judges*, vet man åter att omtala exempel på dess otill-räcklighet för det afsedda målet, (*Hallam. Const. Hist. III. 262 f.*) Man har annars, efter vanligt sätt att se, i England väl sörjt derför, att domarena i de högsta domstolarne skola vara ställda utom all inverkan från regeringens sida. Den från gammalt erkända uppfattningen af alla embetsmäns makt såsom utgående från Konungen och dem sjelfva såsom beroende af Konungen, har, åtminstone nominelt, låtit deras makt upphöra med en Konungs död och fordra ny bekräftelse af efterträdaren på thronen, om den derefter skulle anses fortfara; men sedan *Georg III:s* tid har detta upphört att vara tillämpligt på domare, hvilka icke behöfva få sitt commissorium förnyadt vid sådana tillfällen ²⁾). Ingen orden, ingen titel, som icke är förbunden med embetet, skulle få utdelas till de högsta domarena (i *Queens Bench, Court of Common pleas* och *Court of Exchequer*) och, om man får tro ordspråket, begifva de sig endast en gång i lifvet till hofvet, nemligen för att tacka för utnämningen. Det är på dessa domares inamovibilitet *Laboulayes* förut citerade yttrande egentligen syftar. (Ett visst slag af befordran står dock öppen äfven för de underordnade bland dessa: till resp. *Chiefs*). För öfrigt är, som vi redan antydtt, intet lagligt hinder för underordnade domare att avancera till platser inom de högre domarekretsarne. Det är med dessa inskränkningar man får läsa och förstå yttrandet om den engelske domaren, att "*une fois assis sur son siège il sait qu'il y mourra.*"

Vår grundlag har, som vi sett, lemnat regeringen i händer detta, efter nyss-citerade åsikter, farliga vapen till undergräfvande af domarecorpsens sjelfständighet och oberoende. Faran har här icke visat sig stor. Domarens sjelfständighet gentemot

²⁾ Alla statens tjenare, med undantag af domare, äro i England, enligt författningen, vid regentens död skiljda från sina tjenester, och behöfva — hvad de ock i regel få — nytt commissorium. Nominelt äro de i detta afseende beroende af hvarje parti- och dermed sammanhängande minister-vexling. Men i verkligheten får denna amovibilitet visserligen helt andra gränser. En breffbärarens afsättning framkallade en gång en respectabel massa (2160 sidor in folio) bevis-acter inför Parlamentet. (Gneist).

regeringen synes oss vara tillräckligt betryggad, när hans ställning är sådan, att han från det hållet icke har någon godtycklig behandling att frukta, äfven om han skulle någon gång blifva tvungen att tillämpa lagen i strid med regeringens önskan för tillfället. Skulle någon domare förgäta sin pligt ända derhän, att han "för slem vinnings skull" (befordran, utnärkelse m. m.) ville döma orätt, har vår lagstiftning, enligt vårt förmenande, tillräckligt sörjt för verkande medel deremot genom det allmänna budet om hans lagförande och bestraffande för fulltygadt missbruk af domaremakten. Härvid bör icke heller förbises de allmänna constitutionela garantier mot en konungs missbruk af makten att befordra, hvilka vår författning uppställer.

Men om vi, af här anförda skäl, icke finna oss manade att instämma med dem, som anse domareberoendet otillräckligt så länge det endast är stadgadt i den utsträckning, som vår svenska lagstiftning i allmänhet hyllat, kunna vi deremot icke undgå att finna i mer än ett afseende betänkliga vissa undantag från sjelfva den här antagna grundsatsen, hvilka fått plats och bibehållit sig inom vår rätt. Vi tänka härvid först på den domstol, som hos oss dömer öfver äfven landets Högsta Domstol i vissa mål, jemte det att den fungerar, när någon, några eller alla ledamöterna af Statsrådet ställas inför rätta för politiska brott. Vi mena Riksrätten. Vår svenska Riksrätt är af så egendomlig beskaffenhet, att den i viss mening kan sägas stå ensam i sitt slag. Enligt §§. 404 och 402 R. F. tillkommer det denna Rätt att döma, när antingen hela Konungens Högsta Domstol eller af dess ledamöter en eller flera finnas hafva af *egennyttja, vrångvisa eller försumlighet* så orätt dömt, att derigenom någon, mot tydlig lag och sakens utredda och behörigen styrkta förhållande, *mistat eller kunnat mista lif, personlig frihet, ära och egendom*. (Man kan anmärka, att här icke särskildt nämnes *embete* eller *tjänst*). Enligt §. 406 R. F. skall denna Rätt döma, när Constitutions-Utskottet finner, att någon Statsrådsledamot, eller någon för tillfället förordnad föredragande eller den embetsman, som i Commandomål Konungen råd gifvit, uppenbarligen handlat emot Rikets grundlag eller allmän lag, eller tillstyrkt någon öfverträdelse deraf, eller underlåtit att göra föreställningar emot sådan öfverträdelse eller den vållat och befrämjat genom uppsåtligt fördöljande af någon upplysning, eller att den föredragande underlåtit att, i de fall, som 38 § R. F. förutsätter, sin contrasignation å ett Konungens beslut vägra. Constit.-Utskottet skall då ställa en sådan under tilltal af Justitiæ-Ombudsmannen inför Riksrätt. — Vi finna af det anförda, att Riksrätten kan såsom domstol framkallas och sättas i verksamhet antingen af Just.-Cancelleren eller af Just.-Ombudsmannen; och såväl den ene som den andre af dessa åklagare kan dervid uppträda antingen af egen drift eller på befallning af högre myndighet. Just.-Cancelleren kan nemligen antingen sjelfmant

finna anledning att anklaga Just.-Råd, eller göra det på Konungens befallning; och Just.-Ombudsmannen kan likaledes antingen sjelfmant finna sin pligt fordra att åtala Just.-Råd, eller enligt uppdrag af Const.-Utskottet blifva tvungen att åtala Stats-Råd. Dessa äro de fall, då Riksrätt kan påkallas och blifva skyldig att döma. Att Konungen genom sin Just.-Canceller kan låta åtala Just.-Råd, när han behagar, deri ligger visserligen icke något, som för sig kan sägas göra Just.-Råden såsom domare beroende af Konungen. Men i sammanhang med det beroende af Konungen, hvori en ganska stor del af *Riksrättens* ledamöter står, saknar denna omständighet icke en viss betydelse. Det är dock i sjelfva Riksrätten vi finna ett anmärkningsvärdt exempel på domare, som äro personligen beroende af Konungen och i den meningen osjelfständiga.

Af hvad vi redan anført finnes, att Riksrätten såsom domstol uppträder under två ganska olika skepnader. I ena fallet skulle man kunna säga, att den är hvarken mer eller mindre än en endast för tillfället constituerad brottmålsdomstol; i andra fallet, då äfven fråga är att döma om brott, är dess karakter dock väsentligen politisk, d. v. s. den är en politisk domstol, som står på det närmaste i samband med ministeransvarigheten enligt vår constitution. Dessa båda omständigheter hafva ett icke ovigtigt inflytande på dess organisation och till följd deraf på storleken af det i samma domstol ingående beroende element, om vi så få uttrycka oss. Riksrätten består i *förre* fallet af följande personer: Presidenten i Svea Hofrätt såsom ordförande, Presidenterna i alla Rikets Collegier, Fyra de äldsta Statsråd, Högste befälhafvaren öfver de i hufvudstaden tjenstgörande trupper, Högste närvarande befälhafvaren för den vid hufvudstaden förlagde escadern af arméens flotta, tvenne de äldsta Råd i Svea Hofrätt och det äldsta Råd i hvarje af Rikets Collegier. I *senare* fallet, eller då Riksrätten har karakteren af politisk domstol, stadgar §. 406 R. F. den förändring i dess sammansättning, att då skola fyra de äldsta Just.-Råd der ingå i stället för de fyra äldsta Statsråden — för öfrigt lika. Är Presidenten i Svea Hofrätt hindrad af förfall eller jäf, intages hans ställe af den äldste i tjenst varande Presidenten; men om en eller flera af de öfriga ledamöterna äro hindrade af förfall eller jäf, är domstolen ändå domför, om tolf deri sitta. Hela antalet domare i denna Rätt är således i båda fallen 24. Af dessa äro förtroende-embetsmän, utan dom och ransakning afsättlige:

1:o) När anklagelsen gäller Högsta Domstolens ledamöter: Presidenterna i Commerce-, Krigs- och Kammar-Collegium samt Statskontoret och Chefen för Förvaltningen af sjöärendena; vidare de fyra Statsråden och (vi antaga) de båda Militärbefälhafvarne. Det har blifvit satt i fråga, om icke Presidenten i Kammarrätten äfven vore att hänföra till de amovibla embetsmännen; men vi måste för vår del räkna honom till

de enligt § 36 R. F. inamovibla. Man kan äfven tänka sig, att de båda militärbefälhafvarne skulle kunna vara inamovibla embetsmän, ehuru det, så vidt vi känna, icke så inträffat och troligen icke inträffar. Någon sådan titel, som dessa hafva i §. 102 R. F. finnes visserligen icke upptagen i §. 35 R. F. bland de der uppräknade förtroende-embetsmännen; men detta torde, för den fråga vi här behandla, icke vederlägga vår uppfattning. Alltså äro bland Riksrättens 24 medlemmar i detta fall 14 förtroende-embetsmän, d. v. s. mer än hälften af alla ledamöterna i direct beroende af Konungen. Ännu svagare kunde det oberoende elementet inom Riksrätten blifva, om man toge grundlagen efter orden, ty då kunde svårligen den äldste ledamoten af Sjöförvaltningen och icke heller den äldste Statscommissarien ingå i den Rätten. Just.-Ombudsmannen väckte fråga härom vid Riksrätten år 1818, men vann ej gehör, och 1823 års Const.-Utskott synes gilla Just.-Ombudsmannens åsigt, hvilken dock ej af Riksrätten blifvit antagen, ehuru äfven då samma anmärkning gjordes. Vi hafva ett annat exempel på att man vid Riksrättens sammansättning icke bokstafligen följt grundlagen. Från Sundhets-Collegium har hvarken ordföranden eller det äldsta Rådet någon gång hittills inkallats i denna Rätt. Ordföranden benämnes visserligen icke President, men denna omständighet har icke hindrat t. ex. Chefen för Sjöförvaltningen att bli inkallad och godkänd; och äldsta Medicinalrådet har alla anspråk på en sådan plats, om man blott ser på grundlagens ord, särdeles då man besinnar att t. ex. äldste Statscommissarien inkallats utan att benämnas *Råd*. Vi vilja icke vidare härmed uppehålla oss, utan hafva endast velat påpeka dessa mot grundlagens ord stridande förhållanden. (Jfr om dessa frågor: *Svedelius. Om Statsrådets ansvarighet*.) I afseende på den fråga, vi här närmast afse, hafva vi tillräcklig anledning af Riksrättens sammansättning, sådan den verkliga egt rum, att anmärka det mot inamovibilitetsgrundsatsen stridande förhållande, att mer än hälften af domareantalet utgöres af amovibla embetsmän. Tillfälliga vacancer, laga förfall eller jäf kunna dessutom äfven komma att göra sitt till i ifrågavarande afseende, helst man från en annan sida håller så strängt på bokstafven (hvilket är rätt), att, om den ordinarie ledamoten är hindrad, träder icke den i stället fungerande in i Riksrätten. Härpå finnas præjudicat, ja t. o. m. ett, som är betecknande nog äfven i annat afseende. Det är från 1818 års Riksrätt. Högste befälhafvaren för de i hufvudstaden förlagde trupper anmälde nemligen, att han af Kgl. M:t blifvit befalld att resa i särskildt uppdrag till Norge och derföre icke längre kunde i Riksrätten delta. Hans plats fick på denna grund stå tom.

Annorledes gestaltar sig Riksrätten, när 2:o) *anklagelsen gäller Statsråd*. Då sitta i denna Rätt fyra Justitieråd i st. f. fyra Statsråd. Detta är således en stor

förstärkning åt den oberoende sidan, ehuru icke tillräckligt att freda domstolens sammansättning äfven då från grundade anmärkningar, särskildt om man betänker, att denna Rätt är den hållhake, hvarpå den juridiska ministeransvarigheten ytterst så väsentligen hänger. Politiska domstolar äro i olika länder mycket olika beskaffade; antingen dömer en del af nationalrepresentationen, eller har man i dylika frågor låtit rikets ordinarie Högsta Domstol döma, eller constituerar en tillfällig domstol, såsom hos oss. Vår politiska domstol är emellertid ensam i sitt slag; ty äfven om andra finnas af tillfällig beskaffenhet (som t. ex. i Norge eller Danmark), finnes dock ingen, som är så helt och hållet sammansatt af embetsmän, som vår svenska. Den består af embetsmän och endast af sådana, af den mest olika beskaffenhet och från de mest skilda områden. Vi vilja icke här för öfrigt inlåta oss på en kritik af Riksrätten. Förslag till förändrad organisation af denna Rätt väcktes af Const.-Utskottet år 1840, men föll; öfverläggningarne derom äro af mycket intresse, men vårt nu till behandling tagna ämne fordrar icke och det begränsade utrymmet tillåter icke att vi vidare uppehålla oss vid denna sak.

En hithörande fråga har blifvit framkastad såsom obestämd i grundlagen: om nemligen både Just.-Råd och Statsråd äro anklagade för samma sak eller Just.-Råd för hvad de felat såsom ledamöter i Statsrådet (§. 26 R. F.), huru bör då Riksrätten vara sammansatt. Öfvervägande skäl synas tala för att Rätten för detta fall sammansattes så som stadgas för dom öfver Statsråd. Ordalydelsen i §. 401 R. F. gifver oförtydligt vid handen, att Just.-Råd, som "så orätt dömt, att" etc., skall ställas under Riksrätt, så sammansatt, som §. 402 bestämmes; hvaremot §. 26 R. F. ställer Just.-Råd, hvilka haft plats i Statsrådet, under samma lag och skyldighet, som Statsråd enligt §. 9 R. F. Innan vi lemna frågan om Riksrättsledamöternas beroende af Konungen, i den men vi här antydtt, vilja vi i förbigående anmärka den egendomliga dagen, hvari detta beroende framträder, om man tänker sig konungamakten utöfvas för tillfället af Statsrådet eller den s. k. interimregeringen.³⁾

Vi hafva nu påvisat ett, men ett högst betydelsefullt undantag från reglen, att svenska domare äro oberoende af Konungen. Ett annat kan anmärkas i § 20 R. F., enligt hvilken *"tvenne militärpersoner af högre grad, dem Konungen härtill utser och förordnar, böra med domare jäf och ansvar"* — — vissa mål *"i högsta domstolen öfvervara och deröfver rösta"* — —. Det sägs visserligen icke, att dessa högre militärer skola tagas bland de amovibla embetsmännen; men möjligen,

³⁾ *Just.-Rådens* beroende af Riksdagen vilja vi närmare belysa, när vi lite längre fram komma att beröra opinionsnämnden och *Högsta Domstolen*. Vi förbigå fördenskull detta beroende här vid framställningen af *Riksrätten*.

ja troligen ofta blifva de så beskaffade. Före 1815 års förändring af grundlagen stadgades, att dessa tillfälliga ledamöter i Högsta Domstolen skulle vara militära ledamöter af Statsrådet. Grunden till detta undantagsstadgande ligger nära tillhands i så måtto, att man vid första ögonkastet inser, det lagstiftaren velat försäkra H. Domstolen om tillgång på nödiga fackkunskaper för bedömandet af vissa mål. Men man kan emellertid sätta ifråga, om icke detta lika väl kunnat vinnas utan att låta dessa fackmän för tillfället träda in och rösta som Just.-Råd. Om man ock skulle vilja anse här anmärkta förhållande mindre viktigt, såsom undantag betraktadt, får det dock sin betydelse, i samma mån man lägger vikt vid genomförandet af den grundsatsen, att domstolarne böra, så vidt ske kan, vara ordinära och sjelfständiga. I sammanhang härmed vilja vi äfven anmärka Krigs-Hofrättens sammansättning såsom erbjudande exempel på undantag från inamovibilitetsgrundsatsen. Men då anmärkningarne för detta fall väsentligen sammanhånga med den åsigt, man hyser om lämpligheten af militära specialdomstolar i allmänhet, och då vi här icke vilja inlåta oss på en kritik af de mot dylika domstolar ej sällan anförda skäl, inskränka vi oss till att endast såhär omnämna förhållandet.

Men vi hafva att anteckna ett annat undantag från inamovibilitetsgrundsatsen, hvilket vi anse i alla afseenden särdeles betänkligt, och detta så mycket mera, som lagstiftaren sjelf för det fallet påbjudit, att vissa för öfrigt inamovibla domare skola ställas under en ostracism, som vi icke kunna annat än önska med det aldra första afskaffad. Vi tänka tydligtvis på §. 103 R. F. Detta lagrum bjuder, att "lagtima riksdag skall hvar tredje år, på sätt Riksdagsordningen stadgar, tillsätta en nämnd, som ege att döma, huruvida Högsta Domstolens samtliga ledamöter gjort sig förtjenta att i deras viktiga kall bibehållas, eller om visse af dem, utan bevisligen begångna fel och brott, hvarom föregående §. handlar, likväl kunde anses böra från utöfningen af Konungens domsrätt skiljas. Beslutar denna nämnd — — — att någon eller några af Högsta Domstolens ledamöter skola anses vara ifrån Riksdagens förtroende uteslutne, blifve han eller de — — ifrån embetet skiljde — —." I Riksdagsordningen §. 69 lemnas icke allenast närmare föreskrifter om sjelfva nämndens konstituerande och omröstningsprocedur, utan bestämmes derjemte, att högst tre Justitie-Råd hvarje gång få af denna s. k. opinionsnämnd utvoterats, d. v. s. utan ransakning och dom, utan att vara bevisligen skyldiga till fel eller brott, från embetet skiljas, endast och allenast, emedan de, enligt 1809 års Const.-Utskotts yttrande, fällas "*af allmänna opinionen, utan att densamma behöfver stödjas på bevisliga fel och brott.*" Frågan, hvarföre antalet inskränktes till *tre*, äfven om denna souverän, som benämndes *opinionen*, skulle finna flera än tre misshagliga, besvarade samma Ut-

skott sålunda: *"man lärer nästan ej kunna föreställa sig möjligheten af ett större antal."* Man kan till en början ånyo fråga: hvarföre icke? Är det rätt och klokt att låta allmänna opinionen godtyckligt handskas med misshagliga domare, nog kan man tänka sig möjligheten af att flera, ja alla kunna blifva henne misshagliga; och utminuteringsystemet kan då endast hvila på den mot sjelfva grundsatsen stridande åsigt, att innan eller vid nästa sammanträde opinionen skall blåsa från annat håll, d. v. s. att de, som den ena gången ansågos odugliga, ovärdiga o. v. s., men icke fingo, för antalets skull, afskedas, nästa gång annorlunda anses. I annat fall hafva ju dessa odugliga, ovärdiga domare, till det allmännas skada, fått sitta qvar längre än tillbörligt varit och blifva då i sin ordning afsatta. Men sjelfva grundsatsen, hvarpå lagen hvilar, det är den, som vi icke kunna inse vara riktig, icke heller hafva vi derom kunnat öfvertygas af de skäl, som för densamma blifvit framlagda. Const.-Utskottet år 1809 ansåg *"den allmänna säkerheten och egendomsrätten fordra, att den, som kunde anses hafva förverkat det allmänna förtroendet, utan att lagligt tilltal egde rum, borde ock kunna af Rikens Ständer från embetet skiljas."* Hvad innebär då detta skäl? Förmycket eller förlitet. Det låter använda sig lika väl för *alla* domares beroende af allmänna opinionen, som för Justitiæ-Rådens. Eller anser man det måhända vara af ingen eller mindre betydelse, om *"allmänna säkerheten och egendomsrätten"* på juridiskt oåtkomligt sätt missvärdas eller kränkas af rikets öfriga domare? Vi förutse den invändning såsom möjlig från något håll, att deras domar kunna öfverklagas och slutligen af Högsta Domstolen ändras, hvilket icke kan ske med denna domstols beslut. Härvid bör dock påaktas, att det här icke är fråga om ett sätt att upphäfva eller godtgöra en begången orättvisa, utan om en åtgärd till förekommande deraf, att en oduglig, ovärdig m. m. domare vidare skall fortfara att utöfva embetet. Genom opinionsnämndens omröstning ändras ingenting af Högsta Domstolens domar. Har ett Justitiæ-Råd genom oskickligt eller ovärdigt utöfvande af domarembetet kränkt *"allmänna säkerheten eller egendomsrätten,"* finnes en domstol, som i laglig ordning eger att derom döma enligt gifven lag och ordning, alldeles såsom om en annan domare sålunda förgått sig. Att *utan* sådana skäl, eller på misstanka att så kan komma att ske, afsätta den ene eller andre, det är och blir godtycke. Och att anse, det allmänna opinionens målsmän bättre förstå bedöma och uppskatta möjligen begångna fel eller brott, än vederbörlig domstol det förstår, sådant är att angripa all lagskipnings grundvalar och gäller eller måste consequent gälla lika om alla våra domstolar, Riksrätten icke undantagen. Hvardera af dem bör, för att vara riktigt pålitlig, hafva vid sidan af sig en opinionsnämnd. I en Kgl. proposition vid 1812 års Riksdag frambålles denna

opinionsdomstols svaga sidor på ett så slående sätt, att vi vilja anföra dess ord, förvissade, att de lika litet nu som då kunna vederläggas. "Då denna grundlags hela syftning," heter det, "ådagalägger, att domaremakten bör af allt yttre inflytande vara oberoende; då lagen är den enda makt, för hvilken lagskiparen behöfver hysa någon farhåga, har Kongl. Maj:t ej med dessa grundsatser kunnat förena den omröstning öfver Högsta Domstolens ledamöter, som, törhända i den redliges inbillning tillfredsställande, likväl svårigen i verkställigheten kan annat än hänföras till en af de tvenne ytterligheter, antingen tom ordformel, eller ock ett öppet förtryck. Är det väl möjligt att, inom ett inskränkt antal personer, finna nationens allmänna röst uppenbarad, och kan ej oftast äfven kännedomen deraf blifva för den tillintetgjorda förhoppningen, för det enskilda agget, en mindre kraftig ledare, än tillfället att, under mökrets och kanske äfven den förmenta patriotismens täckmantel, bekvämligen kunna hämnas? Männe ej farhågan för denna orättvisa snarare kunde missleda Högsta Domstolens ledamöter än förmånligen verka på deras tänkesätt och handlingar? Och böra ej lagens bud, i anseende till dem, anses lika tillräckliga, som för rikets öfriga invånare, utan att någon tillflykt behöfver tagas åt den egenmäktiga pröfningsrätten?" Const.-Utskottets svar härpå är synnerligen svagt. Utskottet *fruktar*, att om denna nämnd afskaffas, domaremakten skall uppresas sig "till en stat i staten;" Utskottet *tror*, "att möjligheten att undvika dessa olägenheter och att ändock bibehålla Högsta Domstolens ledamöter uti ett skäligt oberoende, gåfves endast uti en inrättning, som satte dem blott i farhåga för allmänna omdömet," och att det skulle "för Högsta Domstolens ledamöter icke gifvas något säkrare medel, att bevara sig för omröstningens följder, än att göra alla rätt och att således lagen skulle finna det kraftigaste stöd uti en inrättning, som icke skulle medgifva enskilda orättvisor" o. s. v. Alla dessa vackra fraser visa sig vid närmare granskning toma och intet bevisande. Äfven om Högsta Domstolen gjort alla rätt, är det icke säkert, att de förlorande, de dömde sjelfva *tycka* så; och de tongifvande inom *allmänna opinionen* kunna just härpå bygga hvarjehanda planer, särdeles om Domstolen eller vissa dess ledamöter — hvilket Utskottet icke tager i beräkning — råka göra sig misshagliga för ett inom Riksdagen herrskande parti genom en rättvis behandling af lagförslag, som äro för ett sådant parti behagliga, ehuru i sig sjelfva omogua eller farliga experiment; eller om Justitjæ-Råd såsom domare i Riksrätten döma öfver Statsråd annorlunda, än partiet önskat. I alla händelser skyddar åtminstone denna inrättning icke Justitiæ-Råden för "orättvisor." Hela "inrättningen," ett utbrutet stycke af den parlamentariska omnipotensens system, har hittills egentligen stannat vid att vara, som Kgl. Maj:t karakteriserade den, en "*tom ordformel*," men borde icke stå qvar i lagen,

der den antingen står såsom ett bud, hvilket ej bör tillämpas och derföre bör aflysas, eller ock kan anses som ett medel till "öppet förtryck." Vi vilja sluta denna punkt med att på opinionsnämnden tillämpa *Laboulaye's* förut citerade omdöme om den uppfattning af domaremaktens oberoende, som *L'Assemblée Constituante* hyllade: "C'était un mauvais système. — — On faisait du juge un serviteur du peuple et de l'opinion," så vidt nemligen det berodde på lagstiftaren sjelf. Andra krafter hafva hittills lyckligtvis gjort lagen oskadlig.

Om grundade anmärkningar, enligt hvad vi visat, kunna göras mot det sätt, hvarpå vår lagstiftning i vissa punkter genomfört grundsatsen om domarens oberoende, har den dock på ett berömvärdt sätt vetat att akta sig för den — vi skulle vilja säga — lågt materialistiska uppfattning af detta oberoende, på hvilken en eller annan främmande författning (t. ex. *Bayerns*) lemnat exempel. Domarens oberoende har betraktats der såsom tillräckligt skyddadt, då han är tillförsäkrad de med embetet förenade inkomster och förmoner för öfrigt så länge han icke i laga ordning blifvit afskedad eller sjelfvilligt afgått; men det har lemnats i regeringens makt att, när den så för godt finner, försätta honom ur tjänstgöring, ("in Ruhestand") eller förflytta honom till andra verkningskretsar ("Versetzung"), allenast derigenom icke förorsakas honom någon minskning i inkomst eller värdighet ⁴). Det säger sig sjelft, att härigenom är åt regeringen lemnad en makt, som lätt låter använda sig på ett för en sjelfständigt domare innerligt kränkande sätt. I flera tyska författningar finner man emellertid en förändring till ett bättre hafva kommit till stånd, sedan *die Reichsverfassung* 1849 proclamerat domarens oberoende äfven i här omnämnda afseende.

Innan vi lemna dessa frågor, vilja vi egna några ord åt en med dem i nära sammanhang stående praxis, hvilken har rätt gamla anor, i förhållande till gällande grundlag, och är känd under benämningen *tillsvidaresystemet*. Konungens rättighet att utnämna embetsmän, enl. R. F. 28 §., jemförd med 36 §. i samma grundlag, måste uppfattas så, att den motsvaras af en *pligt* att icke under obestämd tid eller längre än behöfligt dröja med utnämningen, och låta embetena förvaltas af endast *tillförordnade*, hvilka äro när som helst amovibla, derest icke tvingande omständigheter någon gång föranleda ett sådant tillsvidare-förordnande. Mot denna uppfattning af grundlagen strider både den praxis, att *obefordrade* personer *tillsvidare* förordnas att sköta embeten, hvilka enligt grundlag böra skötas af inamovibla embetsmän, och att redan *befordrade* embetsmän ryckas från sina egentligen innehafvande

⁴) Hvad beträffar domarens försättande *in Ruhestand*, s. k. *Quiescirung*, bör detta ej färvexlas med *suspension* i den betydelse detta ord vanligen tages. För öfrigt är icke alltig *hela* inkomsten tillförsäkrad en "Quiescerande" domare.

tjenster och *tillsvidare* på förordnande sköta andra. Härigenom skapas embetsledigheter, hvilka i sin ordning fordra vicariat, på samma gång de *icke* äro lediga för tillsättning. När t. ex. en inamovibel embetsman, domare eller annan, på tillsvidareförordnande förflyttas — tydligtvis med eget begifvande — till annat, vanligen fördelaktigare embete än det han har, uppstår härigenom i dubbelt hänseende en rubbning af det förhållande lagen föreskrifvit såsom det för samhället helsosammaste. Den förflyttade *inamovible* embetsmannen blir på sin nya post *amovibel* och det embete han lemnat måste i sin ordning skötas af en annan, en *tillsvidareinnehafvare*, som följaktligen också är amovibel, o. s. v. så långt kedjan sträcker sig inom de härigenom framkallade *tillsvidareförordnanden* s. k. system.

Härigenom uppkomma förhållanden, som icke låta sig väl förena med inamovibilitetsgrundsatsen. Ja, detta system erbjuder äfven en svag sida med afseende på det tillfälle det öppnar att för understundom ganska lång tid suspendera befordringslagarne. Tänker man sig t. ex. en underdomare på landet uppflyttad på tillsvidareförordnande till någon högre post, med reserverad rätt, att domsagan för honom skall vara att återtaga om och när han ej längre vill eller får behålla sitt tillfälliga förordnande; och om man vidare besinnar, att dels tillfälliga skäl i allmänhet, dels hans egen önskan, vanligen gaska väsentligt bestämma hvem som skall vara hans vicarie, inses lätt, att han på två håll rubbat befordringslagarnes ordentliga tillämpning. På sådant sätt kan, om tillståndet länge får fortfa, den jemförelsevis ringa meriterade vicarien komma att framför andra mera meriterade skörda stora fördelar, på samma gång de resp. platserna möjligen stå så länge stängda för de från början mest meriterade aspiranterna, att dessa hinna bli öfveråriga eller af andra skäl få stå tillbaka för yngre krafter, när ändtligen den definitiva tillsättningen sker.

Const. Utskottet vid 1840 års Riksdag anmärkte mot Konungens rådgifvare, att dessa "oaktadt redan 1823 års Constitutions-Utskott, i sitt den 10 Juni s. å. afgifna utlåtande, såsom betänkligt anmärkt det förhållande, att åtskilliga högre beställningar längre tid varit innehafda af endast tillförordnade embetsmän, stillatigande eller tillstyrkande låtit detta system af de högre civila embetenas förvaltande genom tillförordnade embetsmän, mer än en gång från helt andra verk, fortfa och utbildta sig. De hafva dervid," säger Utskottet, "förbisett den förderfliga inflytelse, som den sålunda åstadkomna minskning både i säkerhet och i juridisk, kanske ock i moralisk ansvarighet måste utöfva på embetsmannen vid hans embetsförvaltning och den icke mindre vådliga, som den större lättheten af ombyte kan vid tjensternas tillsättande ega på Styrelsen." Vid samma Riksdag blef till grundlagsenlig behandling hvilande och vid Riksdagen 1844—5 definitivt antagen den förändring af §. 34

R. F., enligt hvilken det embete, som en person innehafver, när han utnämnes till Statsråd, kan med Konungens tillåtelse stå ledigt och han till detsamma sedermera återgå, utan att likväl ega rätt att under den tid han är Statsråd det förra embetet utöfva eller inkomst deraf upphära. Men om det, *för detta fall*, blifvit af lagstiftaren pröfvadt ändamålsenligt att så stadga, torde detta skarpt bestämda undantag ytterligare styrka reglen, att endast i högsta nödfall bör ett dylikt afvikande från densamma ega rum. Man kan invända, att, om en inamovibel embetsman endast på tillsvidareförordnande öfvertager en förtroendetjänst, han såsom sådan på den platsen är mera oberoende än en definitivt utnämnd innehafvare skulle vara. Detta må medgifvas, men torde svårligen vara tillräckligt att uppväga de olägenheter och oformligheter förfogandet för med sig; och det kan sättas i fråga, om icke den förutnämnda engelska uppfattningen af domarens inamobilitet för dylika fall har stort skäl för sig. Inom andra länders lagstiftning saknas icke exempel på förbud för domaren att med sin domareplats förena annan tjänst, särdeles af dylik beroende beskaffenhet. Man har fruktat att på sådant sätt försvaga det oberoende, man velat hafva domaren tillförsäkradt genom de öfriga hithörande bestämmelserna. I Preussen har man i detta afseende vacklat fram och tillbaka. I Danmark åter, hvars grundlag i hufvudsakligen samma grad som vår svenska grundlag stadgar domarens inamovibilitet, finnes emellertid ännu qvar en amovibilitet med afseende på underdomarne, hvilken stadgas såsom gifven följd just deraf, att dessa jemte domaretjensten innehafva dermed förenade andra befattningar. Om man således med en viss sanning kan invända, enligt hvad vi här förut nämnt, att en inamovibel embetsman, som på tillsvidareförordnande innehar ett s. k. förtroendeembete, på den platsen är mera själfständig, än en definitivt utnämnd amovibel embetsman, så kan å andra sidan anmärkas, att domareoberoendet lätt derigenom skulle kunna förminska. Under alla förhållanden inträffar detta, om hans domareplats under tiden måste skötas af en tillsvidare-innehafvare, hvilken ju är såsom sådan amovibel. En välkänd författare inom Statsrätten (*Zoepfl*) går så långt, att han yttrar: "nach einigen Verfassungsgesetzen sind die *Anstellungen* und *Beförderungen* der Justizbeamten sofort *definitiv*, während die der anderen Beamten regelmässig gewisse Jahre hindurch nur provisorisch zu sein pflegen. — — Wo diese Bestimmung in die Verfassung aufgenommen worden ist, muss eine von einem nicht definitiv angestellten Richter gepflogene gerichtliche Verhandlung oder gefälltes Urtheil für *nichtig* erkannt werden." Han tillägger dock försigtigtvis: "Für gemeinrechtlich oder selbstverständlich ist dies jedoch nicht zu erachten," och från svensk synpunkt torde aldraminst en så ytterlig consequens kunna dragas ur den äfven hos oss i författningen inrymda

grundsatsen, att domaren bör vara ordentligt tillsatt och inamovibel och icke provisoriskt tillförordnad. Det är icke mot sådana provisoriska förordnanden, hvilka *måste* tillgripas under tjensternas normala vacanser eller under de ordinarie innehafvarnes verkliga laga hinder, man har att göra de nyss anförda anmärkningarne; utan det är mot en sådan uppfattning af Regeringsformens bud i 36 §. att dermed skulle kunna vara förenligt att låta det bero på Regeringsmakten, att förvandla sådana tjenester, som enligt grundlagen böra besättas med inamovibla embetsmän, till förtroendetjenster i den meningen, att innehafvarne kunna när som helst från dem skiljas. Och detta tillsvidaresystem träffas lika af R. F. 36 §. vare sig det directe utgår från Regeringen eller från någon annan myndighet. Vår tanke ledes härvid på ett ämne, som är i hög grad förtjent af uppmärksamhet. Det har i vårt fädernesland, särdeles på senare tider, framträdt ett behof, en önskan eller hur man vill uttrycka det, att embetsverken, statens tjenester i allmänhet måtte omorganiseras och på tidsenligare och i andra afseenden lämpligare sätt inrättas. Denna önskan har understundom framträdt i förening med en annan, den nemligen, att intilldess sjelfva saken blifvit undersökt och reglerad, skulle inga definitiva utnämningar till de resp. platserna ega rum.

Om man ock erkänner, att ett sådant förfaringssätt under många förhållanden kan, ur lämplighetens synpunkt, vara att föredraga framför andra, torde dock ur grundlagsenlig synpunkt stora betänkligheter emot detsamma vara lätt påvisliga. Grundlagen stadgar, att vissa tjenester skola tillsättas med och skötas af inamovibla embetsmän. Vill man hafva detta respeceradt, lär man svårigen kunna godkänna en tillämpning deraf, enligt hvilken icke allenast tjensterna besättas, för längre, oviss tid, med amovibla embetsmän, utan ock i representationens händer lägges en makt att mer eller mindre direct gripa in i "frågor om embets- och tjenstemäns till- och afsättande" hvilken makt ej heller väl stämmer öfverens med grundlagens ord och anda (R. F. §. 90). Vill man, såsom af behofvet påkallad, hafva en sådan procedur lagligt medgifven, bör man först genomföra i laglig ordning en ändring af grundlagen i samma syftning. Vid närmare granskning och utredning af ett förslag till en sådan ändring skulle helt visst visa sig, att *detta* slags *tillsvidaresystem* innebär ganska stora vådor. Om dessa också skulle befinnas vara olika stora med afseende på olika tjenester, men hvilka tjenester ännu äro lika deri, att de samtliga falla under §. 36 R. F., blifver detta ytterligare ett skäl för vår här yttrade åsigt. Sistnämnda lagrum ställer sig nemligen lika starkt som hinder mot systemets införande på t. ex. Kammar-Collegii område som om frågan gäller Domstolarne i riket. Vi tro förvisso, att hvarje upplyst lagstiftare skulle utan tvekan förkasta en hemställan derom, att

samtliga våra domstolar borde endast tillsvidare besättas med beroende domare, under afvaktan af en reorganisation af domstolsväsenet i allmänhet. Är detta oförenligt med grundlagen, är det lika bevändt med systemets tillämpning på andra områden. Vi anse alla skäl vara förhanden att väl taga vara på de grundsatser, vår grundlag i detta som flera lika viktiga afseenden innehåller. En till farlig ytterlighet utvecklad parlamentarism skulle lätt kunna i en sådan praxis att tillämpa eller, rättare, kringgå grundlagen, som den anmärkta, finna medel att störta samhället i oberäkneliga vådor. Det är allmänt känt, att embets- och tjenstemännens ställning i Nordamerikas Förenta Stater blifvit så beskaffad, att den offentliga moralen deraf på det djupaste kränkes. Ett litet frö bär ofta till världen ett träd, hvars grenar sträcka sig vida. Det öfverklagade onda i Amerika, om hvars tillvaro och dåliga verkningar nu mera ingen motsägelse finnes, har från början utvecklat sig ur en sådan afvikelse från constitutionens grundsatser. Åtminstone försöka nu — och redan en längre tid härförinnan — dess vetenskaps- och statsmän att bevisa, det den der uppkomna praxis och derpå rotade maximen om embetsmännens beroende och tillfälliga ställning icke ega den ringaste grund i sjelfva constitutionen, såsom den, rätt förstådd, velat bestämma öfver dessa ämnen. Och alla, utom de sämsta, enskildt mest intresserade personligheterna, önska en återgång till det bättre och se häri enda räddningen. En år 1835 nedsatt committé säger i sitt utlåtande: "It is easy to see that the certain, direct and inevitable tendency of this practice is to convert the entire body of those in office into corrupt and supple instruments of power, and to raise up a host of hungry, greedy and subservient partisans, ready for every service, however base and corrupt. Were a premium offered for the best means of extending to the utmost the power of patronage; to destroy the love of country, and substitute a spirit of subserviency and man-worship; to encourage vice and to discourage virtue, and in a word, to prepare for the subversion of liberty and the establishment of despotism, no scheme more perfect could be devised. The disease is daily becoming more aggravated and dangerous — —. The question now is not how or where, or with whom it originated, but how it is to be arrested" ⁵⁾). "Sjukdomen" har sedan dess fortfarit och tilltagit; och man har under senaste åren framkommit med lagförslag för att stäfja smittan. Men om dylika frågor gäller måhända mera än om de flesta andra: *principiis obsta; sero medicina paratur*. Det torde vara stora skäl att här se sig väl före, innan man beträder en väg, som lätt kan leda till olycka. Hvarje

⁵⁾ Jfr *Tiffany. On Government and Const. Law. American Theory. Albany 1867. pp. 250—1.*

Carey. Bref till Unionens President ang. Nordam. Politik. (Sv. öfvers. 1860) sid. 37 o. f.

förakt för grundlagens bud, äfven om det endast i en ringa ting framstår, bör afvisas såsom ett gift. Ett blomstrande tillsvidaresystem, framkalladt af hvilken orsak som helst, i strid med grundlagens anda och bokstaf, är en mask, som gnager på constitutionens hjertrötter. Företrädesvis med afseende på grundlagarne kan man tillämpa ett yttrande af en forntiden filosof (Heraklit): att ett folk bör strida för sina lagar såsom för sina murar.

En skildrare af svenska sederna under en förfluten tid (*Lancærus*) påbörda den tidens svenskar en viss särskild smak för vicariat; "näppeligen," säger han, "finnes någon syssla så makelig, som ej tarfvar vicarier." Äfven från den synpunkten är ifrågavarande system icke att recommendera.

Vi nämnde i början, att domarens oberoende, rätt förstådt, innefattade, att han själf skulle stå under lagen. Ett undantag från denna regel erbjudes uti vår lagstiftning, som icke allenast låter *Konungen* utöfva domarembetet, utan gör honom till *ledamot* af Högsta Domstolen. Detta märkliga undantag torde vi måhända vid annat tillfälle få anledning att utförligare framhålla. Det begränsade utrymme, ett program erbjuder, manar oss att uppskjuta denna framställning och öfvergå till en redogörelse för anledningen till den academiska act, hvartill vi med detta program skolat inbjuda.

Sedan professionen i Grekiska språket och Litteraturen vid härvarande Universitet blifvit ledig derigenom, att förre innehafvaren, Professoren och Ordensledamoten m. m. D:r C. W. LINDER den 24 Augusti 1868 utnämndes till Domprost i Westerås, har Kgl. Maj:t den 7 Maj 1869 i Nåder behagat utnämna Adjuncten i samma ämnen vid Upsala Universitet Philosophiæ Doctor CARL AUGUST WALBERG till innehafvare af nämnda profession. Professor WALBERGS redan förvärfvade anseende såsom lärare och vetenskapsman är för oss en välgrundad anledning att af honom vänta ett fruktbarande och välsignelserikt arbete i vårt Universitets tjänst. Vi helsa honom välkommen.

Om sin föregående lefnadsbana har Professor WALBERG själf meddelat följande:

Jag CARL AUGUST WALBERG föddes i Särestads pastorat af Skara Stift den 14 December 1827 af dåvarande Komministern, sedermera Kyrkoherden SVEN WALBERG och SOFIA LOVISA TEGNÆUS; genomgick under åren 1837—1847 Skara Trivialskola och Gymnasium; aflade studentexamen i Upsala den 22 September 1847; blef, efter den 27 Mars 1854 undergången filosofie kandidatexamen, promoverad till filosofie doktor den 9 Juni samma år; förordnades till Litterarum Græcarum Docens vid Upsala Universitet den 27

Mars 1856; utnämndes till Adjunkt i Grekiska språket och Litteraturen vid samma Universitet den 27 November 1860; examinerade i studentexamen från början af 1860 till slutet af vårterminen 1862; företog under 1862—1863 en utrikes resa med offentligt understöd; blef den 12 Maj 1865 i Nåder förordnad till ledamot af den kommission, "som egde att granska förhandenvarande till Elementarläroverkens tjenst utgifna läroböcker inom språkundervisningens område, samt att afgifva utlåtande rörande de grunder, efter hvilka sådana läroböcker lämpligen borde uppställas;" bestred, utom kortare förordnanden, under akademiska läseåren 1865—1867 de Grekiska professuren åliggande föreläsningarna samt, under en del af denna tid, äfven examina; utnämndes den 7 Maj 1869 i Nåder till Professor i Grekiska språket och Litteraturen vid Lunds Universitet; har under åren 1864—1870 haft Nådigt förordnande att såsom Censor öfvervaka afgangsexamina vid Rikets Högre Elementarläroverk.

Utgifna arbeten:

De Iphigenia Aulidensi, Euripidea fabula, quaestiones. Upsaliæ MDCCCLVI. Svensk-Grekiskt Lexikon, utgifvet af C. W. Linder och C. A. Walberg. Upsala 1862. Reseberättelse ingifven till Consistorium Academicum i Upsala, införd i Upsala Universitets Årsskrift för 1864. Euripidis Electra in usum scholarum academicarum. Upsaliæ MDCCCLXIX. Några uppsatser i tidskrifter.

Professor WALBERG kommer att i morgon tillträda sitt embete med en föreläsning om *Rhythm med särskildt afseende på den Grekiska poesien*.

Universitetet kan icke hysa något hopp att vid detta tillfälle se närvarande sin högt vördade Cancellor, En af Rikets Herrar, f. d. Justitiæ-Stats-Ministern, Riksmarskalken, Riddaren och Commendören af Kgl. Maj:ts Orden m. m. m. m. *Juris Utriusque Doctorn Herr Grefve GUSTAF ADOLF SPARRE*. Vördsamt anhåller jag, att Universitetets Pro-Cancellor, Biskopen i Lunds Stift, Commendören af Kongl. Nordstjerneorden, Theologiæ och Philosophiæ Doctorn Herr WILHELM FLENSBURG ville öfvervara och leda denna akademiska act, till hvilken jag härmed inbjuder Universitetets Lärare, Embets- och Tjenstemän, den Studerande Ungdomen samt alla öfriga i Staden närvarande vetenskapernas Beskyddare, Gynnare och Idkare.

Samlingen sker i Consistorii Sessionsrum kl. 40 ³/₄ f. m.

Lund den 9 Maj 1870.

GUSTAF BROOMÉ.

